

Sezona 2016/2017

Petak, 21. april 2017. godine
Beograd, Zadužbina Ilije M. Kolarca u 20 časova

Subota, 22. april 2017. godine
Novi Sad, NOMUS, Sinagoga u 20 časova

Za početnike

Dirigent: **Uroš Lajovic**
Solista: **Štefan Dor**, horna

Program:

L. van Beethoven: *Leonora*, uvertira br. 3

Trajanje: oko 15 minuta

R. Štraus: Koncert za hornu i orkestar br. 2 u Es-duru
R. Strauss: Concerto for French horn and Orchestra No. 2 in E-flat major
Allegro
Andante con moto
Rondo. Allegro molto

Trajanje: oko 20 minuta

Ž. Bize: Simfonija br. 1 u Ce-duru

Allegro vivo
Andante. Adagio
Allegro vivace
Finale. Allegro vivace

Trajanje: oko 33 minuta

Koncertmajstor: **Miroslav Pavlović**

Za svoju operu *Fidelio*, čije je prvobitno ime bilo *Leonora*, **Ludvig van Betoven** (1770–1827) komponovao je čak četiri uvertire. Rad na ovom delu započeo je 1804, a prvu verziju je završio sledeće, 1805. godine, kada je opera premijerno izvedena u Beču. Kao najpopularnija verzija uvertire na operskim i koncertnim podijumima ispostavila se upravo ***Leonora, uvertira br. 3***, komponovana 1806. godine.

Uvertira br. 3, koja je zapravo napisana pre one koja je označena brojem dva, jeste kompozicija u kojoj se prepoznaje *betovenovska* dramatičnost i snaga. Prve tri komponovane uvertire predstavljaju *opere u malom*, nagoveštavajući melodijski, harmonski i dramski razvoj operskih situacija. Upravo tu zaokruženost je i sâm Betoven prepoznao kao mogući problem, pa je 1814. godine komponovao konačnu, četvrtu uvertiru za *Fidelio*, koja ipak ne otkriva sve o operi pre nego što se zavesa podigne.

Lagani uvod uvertire br. 3 prerasta u unisoni gudački *allegro*, koji konačno vodi ka veličanstvenoj, svečanoj himni slobodi. U centralnom delu razvoja javljaju se fanfare koje su van scene. Koda započinje virtuosnim pasažom u violinama, krećući se ka vrhuncu uvertire koji nagoveštava razrešenje i srećan kraj. Zbog visokog dramskog naboja, ova uvertira se nekada izvodi pre završne scene. Taj običaj Betoven nikada nije zabranjivao, a mnogi poznati dirigenti nakon toga, uključujući Malera i Toskaninija, praktikovali su upravo ovakvu dramaturšku i strukturnu izmenu.

Tokom gotovo šest decenija, koliki je razmak između nastanka njegovog Prvog i Drugog koncerta za hornu, muzički jezik kompozitora **Riharda Štrausa** (1864–1949) vidno je sazreo u tonskim poemama, pesmama i operama koje je u međuvremenu komponovao. Naime, svoje prvo ostvarenje za hornu i orkestar Štraus je napisao 1883, a na pisanje drugog čekao je sve do 1942. godine. Oba koncerta danas slove za bisere literature za hornu i često se izvode.

Štrausova evolucija od nadarenog mladića do priznatog i uspešnog autora ogleda se donekle i u trostavačnoj strukturi Drugog koncerta za hornu. Početni stav otkriva eklektičnu i rapsodičnu slobodu melodike koja se uočava i u vokalnim deonicama Štrausovih opera. Već na samom početku se od soliste zahteva izuzetna kontrola nad instrumentom. Otkrivajući drugu stranu kompozitorove muzičke invencije, središnji stav donosi mir, staloznenost u izrazu i gotovo kamerno zvučanje horne i orkestarske pratnje. Treći stav je baziran na nešto kompaktnijim melodijskim motivima koji postaju jezgro komunikacije i razmene virtuosnih replika između soliste i orkestra.

Francuski kompozitor **Žorž Bize** (1838–1875) napisao je svoju prvu simfoniju sa sedamnaest godina, 1855. godine, kao student Pariskog konzervatorijuma. Pored Bizeovog talenta, imaginacije i smisla za melodijske i harmonske detalje, njegova **Simfonija br. 1 u Ce-duru** takođe pokazuje snažan uticaj koji je na mladog kompozitora imala muzika njegovog profesora, Šarla Gunoa. Pretpostavlja se da je Bize ovo delo smatrao studentskim zadatkom, te ga zbog toga nije objavio, niti pominjao u svojim pismima. Simfonija br. 1 našla se na programima koncerata tek čitavih osamdeset godina nakon komponovanja. Rukopis je pronađen 1933. godine, u biblioteci Konzervatorijuma, zajedno sa drugim dokumentima, a prvo izvođenje upriličeno je 26. februara 1935. godine u Bazelu u Švajcarskoj. Koliko je premijera pod vođstvom dirigenta Feliksa Vajngartnera

bila uspešna, pokazuje činjenica da je delo iste godine bilo objavljeno od strane čuvene austrijske izdavačke kuće *Universal Edition*. Simfonija br. 1 u Ce-duru već 1937. godine biva zabeležena na nosačima zvuka, zahvaljujući dirigentu Valteru Geru i Londonskoj filharmoniji. Od tada pa sve do danas, Bizeovo mladalačko delo se veoma rado izvodi i stavlja na repertoare.

Postupcima korišćenim u svojoj Simfoniji br. 1, mladi Bize upućuje slušaocima na svoje muzičke uzore. Moguća su poređenja, kako sa delima Šarla Gunoa koja je Bize direktno citirao i želeo da oponaša, tako i sa Hajdnovim, Mocartovim, Betovenovim, Mendelsonovim i Šumanovim simfonijskim ostvarenjima.

Bize u svom delu nije odstupio od standardne četvorostavačne forme. Prvi stav, *Allegro vivo*, pisan je u sonatnoj formi. Nasuprot energičnoj prvoj temi, u kojoj su najupečatljiviji ritam i melodijski pokret početnog motiva, postavlja se druga tema, lirski obojena, sa istaknutim deonicama oboe i flaute. Uvod u drugi stav, *Adagio*, donosi kratku reminiscenciju na upečatljivi motiv iz prvog, na koji se potom nastavlja svojevrсна kantilena koju ispevava oboa. *Odgovor* deonici oboe Bize postavlja u gudački korpus. Široko raspevanu lirsku situaciju smenjuje fuga umerenog tempa, u kojoj se ponovo prepoznaje motiv sa početka, kao jedan od gradivnih elemenata teme. Povratak na melodiju oboe vodi ovaj stav ka laganom završetku. Brzi i živahni prvi odsek trećeg stava u maniru škotskog plesa, u kontrapunktu je sa širokom melodijom u gudačkim instrumentima. *Trio* ovog stava praznim kvintama takođe asocira na zvuke gajdi. Za *Finale*, poslednji stav koji je pisan u sonatnom obliku, karakteristična je virtuoznost gudačkih instrumenata, dočaravajući mladalački kompozitorov duh.

Bojana Radovanović*

*U sezoni 2016-17, Beogradska filharmonija pruža priliku odabranim mladim muzikolozima da pisanjem programskih komentara obogate svoju stručnu praksu.